

2011. június 19. vasárnap
Márk evangéliuma 16,9–20

Dr. Peres Imre

Jézus többeknek megjelenik

^{16,9}(A hét első napján, korán reggel, miután feltámadt, először a magdalai Máriának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki. ^{16,10}Ő elment, és megvitte a hírt követőinek, akik gyászoltak és sírtak. ^{16,11}Amikor ezek meghallották, hogy ő él, és hogy Mária látta, nem hitték el. ^{16,12}Ezután más alakban jelent meg közülük kettőnek útközben, amikor vidékre mentek. ^{16,13}Ezek is elmentek, és megvitték a hírt a többieknek, de nekik sem hittek.

Az apostolok kiküldése

^{16,14}Végül pedig megjelent magának a tizenegynek is, amikor asztalnál ültek, és szemükre vetette hitetlenségüket, keményszívűségüket, hogy nem hittek azoknak, akik látták őt, miután feltámadt. ^{16,15}Ezután így szólt hozzájuk: "Menjetek el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek. ^{16,16}Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik. ^{16,17}Azokat pedig, akik hisznek, ezek a jelek követik: az én nevében ördögöket űznek ki, új nyelveken szólnak, ^{16,18}kígyókat vesznek kezükbe, és ha valami halálosat isznak, nem árt nekik, betegre teszik rá a kezüket, és azok meggyógyulnak."

Jézus mennybemenetele

^{16,19}Az Úr Jézus pedig miután ezeket mondta nekik, felemeltetett a mennybe, és az Isten jobbjára ült. ^{16,20}Azok pedig elmentek, hirdették az ígét mindenütt, az Úr pedig együtt munkálkodott velük, megerősítette az igehirdetést a nyomában járó jelekkel.)

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Ahogy már a korábbi perikópa magyarázatánál említettük, Mk 16,9–20 a legtöbb kéziratból hiányzik, és talán nincs még egy olyan újszövetségi szöveg, amely annyi kérdést jelentett volna a korai egyháznak, mint ez. Igaz, a nyelvezete némileg eltér az eddigi márki szóhasználatától. Mi mégis hiteles szövegnek és megbízható márki befejezésnek tartjuk, amely kerkümatikus szempontból is abszolút megbízható

üzenetet tartalmaz: Jézus feltámadott, és sorra jelent meg különböző embereknek. Azonban ennek a hírnak a fogadtatása a legszűkebb tanítványi körben is elég kérdéses. Csak akkor hiszik el, amikor Jézus mind a tizenegy tanítványának megjelenik. De akkor már Jézus korholja őket hitetlenségük és kételyeik miatt. Azonban, amikor helyre rázódnak és azonosulnak a feltámadás tényével, Jézus kiküldheti őket arra a tulajdonképpeni szolgálatra, amelyre földi élete során készítgette őket. Márk szerint Jézus még egyszer tartott velük asztali közösséget, majd ezután felemeltetett az Atyához a mennybe. A tanítványok most már tovább nem kételkedtek, hanem engedelmesen hirdették az evangéliumot. Jézus pedig sok jelt tett prédikálásuk nyomán, amivel igazolta igehirdetésük és misszionálásuk valóságát.

9–13. vers

Feltámadása után Jézus nem maradt rejtve, hanem megjelent különböző asszonyoknak és férfiaknak, de csak azoknak, akik hozzá tartoztak. Az ellenségnek nem adatott meg, hogy láthassa a feltámadott Jézust, csak parúziájánál, de ez már nem „kegyelmi megjelenés” lesz, hanem az ítéletre (Jel 1,7!). Jézus feltámadását itt Márk az ἀνίστημι igével adja vissza, ami tulajdonképpen azt jelenti: felállni, felkelni, feltámadni. Márk szerint a feltámadott Jézus először is a magdalai Máriának jelent meg. A megjelenést a φαίω ige fejezi ki, vagyis hogy Máriának tűnt fel (tűnt elő) vagy vált láthatóvá. Hogy pontosabban lehessen tudni, melyik Máriáról van szó, Márk szóba hozza, hogy arról, akiből hét ördögöt űzött ki. Tehát a Magdalából való Mária volt az (ἡ Μαγδαληνή). Most azon kívül, hogy megemlékezett a hét bajját, a múltját Márk tovább nem részletezi, hanem hangsúlyozza, hogy ő volt az első (πρῶτον: először, elsőként) tanú, aki elvitte a hírt a többieknek. Márk Jézus „követőinek” titulálja őket, vagyis pontosabban azoknak, akik vele voltak (τοῖς μετ’ αὐτοῦ γενομένοις: Jézussal levőknek). Azonban a tanítványok gyászoltak és sírtak. Ez kifejezi, hogy

mennyire szerették Jézust, és hogy most mennyire hiányzik nekik. De maga az ügy is, ahogy elbántak Jézussal, nagyon szomorú és elkésérítő volt. A bánat miatt azonban nem tudják felfogni, hogy Jézus él (ζῆ). Ezért nem hitték el (ἀπιστέω). Pedig hányszor beszélt nekik Jézus a feltámadásról, saját feltámadásáról is. A bánat eltorzította szívüket és látásukat. Márk tovább hivatkozik arra, hogy Jézus megjelent kettőnek is útközben, amikor vidékre mentek. Ez talán hivatkozás lehet a Lukács-féle hagyományra, ill. az ún. emmausi tanítványokra. De nekik sem hitték el a hírt. A tanítványok hitetlensége és értetlensége mellett érdekes még Márk megjegyzése, hogy Jézus más alakban jelent meg: ἐφανερώθη ἐν ἑτέρῃ μορφῇ. Kérdés, hogy milyen volt igazán Jézus megjelenése, ill. hogyan lehet értelmezni azt, hogy „más alakban“ jelent meg: mindig más-más alakban, vagy más alakban azért, mert most a feltámadott teste különbözött az akkori földi testétől? Tény, hogy főleg kezdetben nagyon nehezen ismerhették fel Jézust nemcsak a nők, hanem az említett emmausi tanítványok is, de Péterék is a Genezáreti tónál, amikor megjelent nekik. Mindez arra vall, hogy Jézus új formája idegenül hatott a tanítványokra – még olyanokra is, akik azelőtt jól ismerhették. Mivel Jézus már az új világhoz tartozott, abba az állapotba került, amiben már egyszer a tanítványok láthaták, amikor elváltozott a megdicsőülés hegyén (Mk 9,2–6). A mennyei jelenés, amikor még felhő is beborította őket, akkor is úgy hatott Péterékre, hogy „megrettentek“ (ἐκφοβοὶ ἐγένοντο). Bizonyára, a mennyei világ találkozásánál nem lehet egyszerűen hidegvérrel és érzéketlen szívvel jelen lenni.

14–18. vers

Márk folyamatosan bővíti azok körét, akiknek Jézus megjelent.¹ Említi azt is, hogy megjelent a tizenegyek is, amikor együtt voltak. A tizenegy tanítvány (ἐνδεκα) Júdás nélkül van. Látszik, hogy összetartanak, és folytatják a Jézussal korábban megszokott asztalközösséget („asztalnál ültek“). Ez dicséretes lenne, ha nem árnyékolta volna be őket a félelem és a hitetlenkedés Jézus feltámadását illetően. Ebben a magatartásukban azonban benne van a teológiájuk is: mintha Jézus mért nem élne. Kérdés, hogy meddig jutottak volna így el az ilyen jellegű „teologizálásban“. Széteszlottak volna, mivel befejeződött volna a küldetésük? Vagy exilbe menekültek volna, nehogy Jézus miatt őket is hasonló sors érje? Ki volt most köztük „szóvivő“? Tény, hogy Jézus nem fordul el a kételkedő, de ragaszkodó tanítványaitól. Eljön hozzájuk, de a hitetlen tanítványoknak-egyháznak Jézus szemére veti hitetlenségét, kételkedését. De Jézus nem marad a kritikánál, hanem újabb szolgálatba állítja őket. További feladattal bízta meg az övéit: hirdessék (κηρύσσω) az evangéliumot és kereszteljenek (βαπτίζω) az ő nevére. A tanítványok misszióterülete (az egyház földje) az egész világ. Már nemcsak Palesztina lesz szolgálati terület, hanem az akkor ismert lakott föld = az egész római impérium, s főleg annak fővárosa. Jézus tudja, hogy a feladat nagy, olykor erő feletti, és hogy az ingadozó tanítványok hamar csődöt mondhatnak, vagy a nehézségek láttán visszariadhatnak. Ezért Jézus szolgálait nem hagyja magukra, hanem mennyei jelekkel fogja szolgálatukat igazolni, erősíteni. A márki jelek eléggé karizmatikusak.² El kellett fogadni, hogy a Márki egyház a karizmatikus jelenségekkel számol: ördögűzés, nyelveken-szólás, kígyószelídítés, méregtelenítés, gyógyítások stb. Az egyházépítés mellett, amit ezek a karizmák hivatottak szolgálni, ezek jelek a világnak, de ezek a karizmák is igazolják, hogy Jézus különböző dolgok által védi meg a veszélyektől földi egyházát. Azonban a fő feladata az egyháznak nem az, hogy a karizmákat propagálja, hanem hogy hirdesse az evangéliumot. Az evangéliumban hirdetett Krisztus adja meg a világnak az üdvösséget (σώζω). A jelek csak kísérő jelenségek, amelyek változhatnak időtől, területtől vagy embertől és helyzettől függően. De Krisztust soha nem helyettesíthetik! Aki nem tér erre az útra, Jézus szava nagyon kemény: elkárhozik (κατακρίνω: ítélet alá esik, azt megbüntetik vagy elítélik). Jézus messiási igénye talán abban is vált közeli ítélet tárgyává, hogy akik időben tudtak szabadulni a zsidó fanatizmusból, és elhagyták Jeruzsálemet, 70-ben nem váltak a római bosszú martalékává. De természetesen, Jézus beszéde sokkal eszkatológiaibb, mintha csak Jeruzsálem pusztulására kellene vonatkoztatni. Mivel Márk evangéliumában úgy szerepelteti Jézust mint eszkatológiai Emberfiát, ezért pont itt az evangélium végén ezt a gondolatot még jobban hangsúlyozva kell látnunk.

19–20. vers

Márk utolsó versei Jézust a mennybe pozicionálják. Amikor Jézus elmondta, ami még fontos volt, „fel-emeltetett a mennybe, és az Isten jobbjára ült“. Ez a végső folyamat, amely lezárja Jézus földi életútját., jól

¹ Ebben a felsorolásban talán nem kellene keresni a fontossági sorrendet, mintha azoknak jelent volna meg a legelőször, akik Jézus számára nagyon fontosak voltak, és később megjelent volna azoknak is, akik „csak“ fontosak lettek volna neki. Jézus nem volt személyválogató. Inkább azt lehet benne látni, hogy az evangélisták azokat említik hamarabb, akiket jobban érintett Jézus halála. De így is fogalmazva nem jó hangzása van az ilyen gondolatnak. Ezért azt kell feltételeznünk, hogy Jézus sorra megjelent azoknak, akik szerették.

² Valószínű, hogy itt a Márk-féle tradíció érvényesítette azt a hagyományt, mely szerint Jézus fellépése erősen karizmatikus volt, és mint olyan halála után is ezt hagyja az egyháznak.

beleillik Már koncepciójába. Bizonyos háttéri összefüggéseket lehet keresni a zsidó apokaliptikában,³ de inkább a hellenista *theios anér* deifikációjában. A mennybemenetelt vagy felemeltetést Márk klasszikus módon érti, amit az ἀναλαμβάνω igével fejez ki.⁴ Ezzel az igével – sok más mellett⁵ – szokták a görögök is a lélek mennyei utazását kifejezni.⁶ Jézus a mennyben az Isten jobbjára ült.⁷ Onnan tud segítségére lenni az egyháznak: a földön küzdő nyáját erősíti, az imádkozó egyháznak pedig az Isten elé kerülő imádságokat „illatosítja” (Jel 8,3–4; 1Jn 2,1–2). Ugyanakkor a mennybemenetellel azt a teológiai egyensúlyt is akarhatja Márk erősíteni, hogy Jézus neve ne legyen ráolvasásra vagy csupán exorcizmusokra használva: Jézus az Atyánál „elérhető”, de nem „manipulálható”. Viszont hangsúlyt kap az is, hogy a mennyei Jézus is együttmunkálkodik (συνεργέω) az egyházzal, és erősíti őt (βεβαιώω) tanításában és szolgálatában a különböző jelekkel (σημείων). Ebből kifolyólag a tanítványoknak és az egyháznak nem a zsidó messianizmus szintjén kell érteniük Jézus küldetését és megváltását, hanem világméretű üdvközlés szempontjából, amiben az egyháznak kiemelkedő feladata van.⁸

---

³ Vö. M. BLACK: Die Apotheose Israels: eine neue Interpretation des danielischen „Menschensohns”, in: *Jesus und der Menschensohn*, FS Anton Vögtle, Freiburg-Basel-Wien, Herder, 1975, 92–99.

⁴ Mivel az ige ἀνελήμφθη passiv aoristosban van, látható, hogy Jézus felvitetését valaki más (vagyis Isten) végezte, ezért a fordításnak is pontosan ezt a formát kell követnie (= felvittetett, felemeltetett, Isten ereje által).

⁵ Vö. pl. ἀναβαίνω, ἀρπάζω, ἔρχομαι stb.

⁶ Vö. I. PERES, *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, WUNT 157, Tübingen, Mohr Siebeck, 2003, 180–196.

⁷ Sok elemzés történt már arról, vajon van-e jelentősége annak, hogy Jézus itt nem áll az Atya jobbján, hanem ül. Talán azt lehet ebből kifolyólag mondani, hogy amikor Jézust állva látja pl. István (ApCsel 7,55–56), ez a cselekvő (gyors segítségre, beavatkozásra kész) Jézust jelképezheti, amilyenre István esetében is szükség volt. Amikor Jézus leül az Isten jobbjára, ez az uralkodó vagy ítélő pozícióban (vö. Jel 14,14–16! Dán 7,13) levő Krisztust szimbolizálhatja. De tudni kell, hogy ezt csak a feltevés szintjén lehet így értelmezni.

⁸ Úgy tűnik, mintha a márki feltámadási záradékban hiányozna a parúziára való hivatkozás, hanem sokkal inkább a Jézus-portré Isten-Fia/Emberfia hangsúlyozására törekedne.

Prédikációvázlat

Jézus megjelenései és mennybemenetele

1. Amikor a bánat elvakít

Jó a sírás, ha jobbra lesz általa a szív (Préd 7,3). De olyan bánat, amely eltakarja a valóságot, és nem veszi észre a csodát és az életet, nagyon káros, sőt kárhozható. Mégis az emberek nagyon nehezen ocsúdnak fel a bánatból, hogy örüljenek az életnek. Pedig elég lenne csak Jézusra nézni.

2. Jézus nélkül gyász és sírás lesz az emberek sorsa

A tanítványi közösség Jézus feltámadása nélkül csak gyászolni és sírni képes. A Krisztus-nélküliség ugyanis társtalanságot és közösségtelenséget is jelent. Ahol nincs élő Krisztus, ott szomorúság és gyász honol. De baj az is, hogy ahol jelen van az élő Krisztus, de nem látják és nem akarják elhinni, ott régi homályban maradnak, mert Jézus csak azoknak tud reménységet adni, akik hisznek benne.

3. Jézust új szemmel és új szívvel nézni

A feltámadott Jézus alakja változékony volt. Nem minden szem tudta őt meglátni és identifikálni. Mert a feltámadott Jézus az új világhoz tartozik már, és akinek csak régi szeme van, vagy az új szemét a régi kételkedés takarja, az nem láthatja őt. De a tiszta szívűek meglátják az Urat (Mt 5,8) – előbb vagy utóbb. Jézus szemléléséhez nemcsak új szív, hanem „új szem” is szükséges.

4. A feltámadáshíthez nem a tanúk „logikája” kell, hanem a hit

A feltámadásról szóló tanúbizonytságot többnyire a negáció, a hitetlenség és tagadás fogadja a legközelebbiekről is. Talán azért is, mert a tanúk beszéde nem tűnik elég meggyőzőnek, vagy túl sok benne az értelmezés és az emberi logika. Ez baj, és kritika is a bizonyítástevők munkájára nézve. A feltámadás azonban túlmeleg minden logikán. A feltámadás elfogadásához nem filozófia, hanem a (egyszerű) hit kell.

5. A kételkedés örömtelensége

Az egyház is abban a kísértésben van sokszor, hogy a feltámadás csodájával kapcsolatos bizonyítételeket nem akarja vagy nem tudja elhinni, hanem inkább kételkedik a tanúk szavainak valódiságában. De a kételkedés nem ad örömet, és reményt a sír közelében, hanem csak a könnyeket szaporítja. Ezzel önmagát igazolja, hogy nem az élet útját keresi és segíti megtalálni, hanem a bizonytalanságba veri gyökerét.

6. Jézus a kételkedőket megdorgálja, de nem hagyja el

Jézus oda is megy, ahol az övéi kételkednek ugyan, de ragaszkodnak hozzá, és bizonytalanságuk miatt rossz útra vagy veszélybe sodródhatnak. Hitetlenségüket nem tolerálja, de közelebb megy hozzájuk, hogy felkarolhassa, és megerősíthesse őket bizonytalanságukban. Ha a kételkedőket meg is dorgálja, de erőt is ad nekik a hitetlenségéből való szabaduláshoz.

7. A kereszt nem megaláztatás, hanem eszköz a felemeltetéshez

A feltámadott ÚR azért nincs itt a földön, mert felment a mennybe az Atyához, akinek jobbjára ül. Ez a mennyi pozíció azt mutatja a világnak, hogy Jézus keresztthalála által megdicsőült, és nem megaláztatott. A Krisztus-követőknek is ezt kellene látniuk: a megaláztatásnak tűnő kereszt egyszer a felemeltetés eszköze lesz.